

**PEDAGOGIKA FANI BOSHQA FANLAR BILAN ALOQADORLIGI
VA FANLAR TIZIMIDA**

Navoiy Davlat Pedagogika Instituti

Fakultetlararo chet tillar kafedrası o'qtuvchisi

Tashpulatova Nargiza Samartdinovna.

Navoiy davlat pedagogika instituti Jismoniy madaniyat

xotin qizlar sporti yo'nalishi talabasi

Achilova Dilfuza

dilfuzaachilova86@email.com

Annotatsiya ushbu maqolada umumiy pedagogika fani boshqa fanlar bilan aloqadorligi va fanlar tizimi haqida qisqacha ma'lumot berib o'tilgan. Pedagogikaning boshqa fanlar bilan aloqasining rivojlanishi pedagogikaning yangi sohalari chegaraviy ilmiy fanlarning ajralib chiqishiga olib kelishi bugungi kunda pedagogika pedagogik fanlarning murakkab tizimi sifatida namoyon bo'lishlari haqida bayon etilgan.

Abstract: this article provides brief information about the relationship of general pedagogy with other disciplines and the system of disciplines. The development of the connection of pedagogy with other disciplines has led to the separation of new fields of pedagogy from borderline scientific disciplines. Today, pedagogy is manifested as a complex system of pedagogical sciences.

Аннотация: в статье представлены краткие сведения о взаимосвязи общей педагогики с другими дисциплинами и системой дисциплин. Развитие связи педагогики с другими дисциплинами привело к отделению новых областей педагогики от пограничных научных дисциплин. Сегодня педагогика проявляется как сложная система педагогических наук.

Kalit so'zlar: falsafa, iqtisod, etika, estetika, tabiiy fanlar, psixologiya, tarix, madaniyatshunoslik, gigiyena, surdopedagogika, oligofrenopedagogika, tiflopedagogika, logopediya, metodika.

Ключевые слова: философия, экономика, этика, эстетика, естествознание, психология, история, культурология, гигиена, педагогика глухих, олигофренопедагогика, тифлопедагогика, логопедия, методика.

Key words: philosophy, economy, ethics, aesthetics, natural sciences, psychology, history, cultural studies, hygiene, deaf pedagogy, oligophrenopedagogy, typhlopedagogy, speech therapy, methodology.

Ijtimoiy tarbiya mohiyatini ilmiy jihatdan asoslash ma'lum pedagogik hodisaning muayyan vaziyatlarda namoyon bo'lish qonuniyatlarini bilishni taqozo etadi. Bizga malumki, pedagogik hodisa murakkab tuzilmaga ega bo'lib, uning umumiy mohiyatini to'laqonli anglash uchun bir qator fanlarning imkoniyatlariga tayaniladi. Ana shu nuqtayi nazardan pedagogika fani bilan quyidagi fanlar o'rtasida yaqin aloqadorlik mavjud:

Falsafa - shaxs rivojlanishi jarayonining dialektik xususiyatlari, muayyan pedagogik g'oya, qarash hamda ta'limotlarning falsafiy jihatlari kabi masalalarni tahlil etishga imkon beradi. Bundan tashqari falsafaning istalgan fanga nisbatan, shu jumladan, pedagogikaga nisbatan metodologik vazifasi ham shunda namoyon bo'ladiki, u ilmiy bilishning umumiy tamoyillari va usullari tizimini ishlab chiqadi. Pedagogik bilimlarni egallash jarayoni falsafa o'rganadigan umumiy qonuniyatlarga bo'linadi. Falsafa pedagogik tajribani anglash va pedagogik konsepsiyalar yaratishning nazariy platformasi hamdir. Pedagogik tajriba o'tkazish va tajriba natijalarini falsafiy asoslashsiz fan statusiga ega bo'ladi olmaydi.

Iqtisod - pedagogikaning iqtisodiy fanlar bilan munosabatlari murakkab va bir ma'noli emas. Iqtisodiy siyosat har doim jamiyat savodxonligining rivojlanishida zaruriy shart bo'lib kelgan. Pedagogikaning rivojlanishida bu sohada olib borilayotgan ilmiy izlanishlarni iqtisodiy rag'batlantirish muhim omil hisoblanadi. Bu fanlar orasidagi bog'lanish ta'limning iqtisod kabi bilim sohasida amal qilish spetsifikatsiyasi hisoblanadi.

Etika - shaxs ma'naviyatini shakllantirish, unda eng oliy insoniy sifatlar, axloqiy ong va ma'naviy-axloqiy madaniyatni tarbiyalashda muhim o'rin tutuvchi

nazariy g'oyalarni pedagogik jarayonga tatbiq etishda alohida o'rin tutadi.

Estetika - shaxs tomonidan go'zallikning his etilishi, unga intilishi, shuningdek, unda estetik didni tarbiyalashda muhim yo'nalishlarni aniqlashga xizmat qiladi. Pedagogikaning ijtimoiy pedagogika bilan aloqasi ham an'anaviy aloqalar sirasiga kiradi, chunki ularning birinchisi ham, ikkinchisi ham ta'limni rejalashtirish, aholining u yoki bu guruhi rivojlanishining asosiy tendensiyasini, turli ijtimoiy institutlarida sotsializatsiyalash va tarbiyalash qonuniyatlarini aniqlash maqsadini ko'zlaydi. Pedagogikaning politologiya bilan aloqasi shundan iboratki, unda ta'lim siyosati har doim davlat g'oyasini aks ettiradi, uni konseptual shakllar va nazariyalar qayta ishlab chiqadi. Pedagogika insonning siyosiy ongining subyekt sifatida shakllanish sharti va mexanizmini, siyosiy g'oyalar, ko'rsatmalar, siyosiy dunyoqarashni o'zlashtirish imkoniyatlarini aniqlashga intiladi.

Psixologiya - Pedagogika chinakam fan bo'lishi va pedagogning faoliyatini samarali yo'naltirishi uchun inson uning o'ziga xos va aniq rivojida ishtirok etadigan reallikni hisobga olishi kerak. Inson tabiatning o'ziga xos xususiyatlarini, uning tabiiy ehtiyojlarini va imkoniyatlarini tushunish, shaxsning muhim faoliyati va rivojlanish mexanizmlarini, qonunlarini hisobga olish ta'lim (o'qitish va tarbiyalash) ni tashkil etish talabini, shularga mos qonunlar, xossalar, ehtiyojlar imkoniyatlarini barcha mashhur pedagoglar ilgari surishgan. Shunga ko'ra pedagogikaning psixologiya bilan aloqasini tahlil qilishda metodologik nuqtayi nazar sifatida psixologizmni ta'lim jarayonida ilmiy asoslangan eng muhim manbai bo'lgan va manbai bo'lib qoladigan fan sifatidagi psixologiyadan farqlay olish muhim. Bu qonuniyatlar aniq tarixiy xarakterga ega, shuning uchun ijtimoiy pedagogik shartlarning o'zgarishi bilan shaxsning rivojlanish qonuniyati ham o'zgaradi. Pedagogika insonni individ sifatida o'rganuvchi fanlar bilan ham uzviy bog'liq. Bu biologiya (odam anatomiyasi va fiziologiyasi), antropologiya va meditsina kabi fanlar.

Tibbiy fanlar - shaxsning fiziologik-anatomik jihatidan to'g'ri rivojlanishini ta'minlash. uning organizmida namoyon bo'layotgan ayrim nuqsonlarni bartaraf etishga amaliy yondashuv, shuningdek, nuqsonli bolalarni o'qitish hamda tarbiyalash muammolarini o'rganishda ko'maklashadi.

Gigiyena - o'quvchilarning salomatligini muhofazalash, ularning jinsiy jihatdan to'g'ri shakllantirishda nazariy va amaliy g'oyalari bilan yordam beradi. Pedagogikaning meditsina bilan aloqasi pedagogik bilimlarni maxsus sohasi korreksion pedagogikaning paydo bo'lishiga olib keladi. Uning predmeti rivojlanishida orttirilgan yoki tug'ma nuqsonlarga ega bo'lgan bolalarga ta'lim berishdir. U tibbiy vositalar tizimi bilan o'zaro aloqa ishlab chiqadi. Uning yordamida terapevtik samaraga erishiladi va shunday pozitsiyalar o'zlashtiriladiki, ularning roli qimmat mavjud nuqsonlar o'rnini bosuvchi yoki ularni og'irliklarini kamaytiruvchi sotsializatsiya jarayonini yengillashtiradi.

Tarix - pedagogika fani taraqqiyoti, ta'lim-tarbiya jarayonlarining dinamik, dialektik xususiyatlarini inobatga olish, shuningdek, xalq pedagogikasi g'oyalarini kelgusi avlodga uzatish uchun yo'naltiriladi.

Madaniyatshunoslik — o'quvchilarda insoniyat tomonidan yaratilgan moddiy va ma'naviy madaniyat asoslari haqidagi tasavvurni shakllantirish, ularda madaniy xulq-atvor xislatlarini tarkib toptirish uchun xizmat qiladi. Pedagogikaning boshqa fanlar bilan aloqasining rivojlanishi pedagogikaning yangi sohalari chegaraviy ilmiy fanlarning ajralib chiqishiga olib keladi. Bugungi kunda pedagogika pedagogik fanlarning murakkab tizimi sifatida namoyon bo'lmoqda. Uning tarkibiga quyidagilar kiradi:

1. Umumiy pedagogika - maktab yoshidagi bolalarni tarbiyalash va ularga ta'lim berish masalalarini o'rganadi.

2. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi - maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni tarbiyalash, ularni intellektual, ma'naviy-axloqiy va jismoniy jihatdan kamolotga yetkazish masalalarini o'rganadi.

3. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi - boshlang'ich sinf o'quvchilarini tarbiyalash, ularga ta'lim berish, ularning o'ziga xos psixologik hamda fiziologik xususiyatlarini tadqiq etish, shuningdek, ularni intellektual, ma'naviy-axloqiy va jismoniy jihatdan kamolotga yetkazish masalalarini o'rganadi.

4. Korreksion (maxsus) pedagogika - rivojlanishida turli psixologik va fiziologik nuqsonlari bo'lgan bolalarni tarbiyalash va o'qitish bilan bog'liq muammolarni

o'rganadi. O'z navbatida korreksion pedagogika tarkibiga maxsus pedagogika va psixologiyaning turli sohalari kiradi. Ular quyidagilardir: 1. Surdopedagogika va surdopsixologiya - eshitish qobiliyati buzilgan bolalarni rivojlantirish, o'qitish va tarbiyalash masalalarini o'rganadi. 2. Oligofrenopedagogika va oligofrenopsixologiya - aqli zaif bolalarni rivojlantirish, o'qitish va tarbiyalash masalalarini o'rganadi. 3. Tiflopedagogika va tiflopsixologiya - ko'rish qobiliyati buzilgan bolalarni rivojlantirish, o'qitish va tarbiyalash masalalarini o'rganadi. 4. Logopediya va nutqiy buzilishlar psixologiyasi -- nutqi, shuningdek, motorli-harakatlanish doirasida murakkab nuqsonlari bo'lgan bolalar (ko'r, soqov va kar bolalar)ni rivojlantirish, o'qitish va tarbiyalash masalalarini o'rganadi. 5. Metodika - xususiy fanlarni o'qitish xususiyatlarini o'rganadi. 6. Pedagogika tarixi - ta'lim va tarbiyaning yuzaga kelishi, taraqqiy etishi, muayyan tarixiy davrlarda yetakchi o'rin egallagan pedagogik fikrlar taraqqiyoti masalalarini o'rganadi. 7. Pedagogik texnologiya - ta'lim va tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash, texnologik yondashuv asosida ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirish muammolarini o'rganadi. 8. Pedagogik mahorat - bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy mahoratlarini oshirish, takomillashtirish muammolarini o'rganadi. 9. Ta'limni boshqarish — ta'lim muassasalarining faoliyatini yo'lga qo'yish, boshqarish, nazorat qilish hamda istiqbollarni belgilash masalalarini o'rganadi. 10. Ijtimoiy pedagogika - ijtimoiy munosabatlar jarayonida pedagogik g'oyalarning tutgan o'rni va roli, shaxsni kasbiy va ijtimoiy faoliyatga yo'naltirish muammolarini o'rganadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. R .A .Mavlonova, N .H .Rahmonqulova, K.O .Matnazarva , M.K .Shirinov , S .Hafizov. "Umumiy pedagogika" o'quv qo'llanma 2018 y.
2. N.Ataeva, F.Rasulova, S.Hasanov. "Umumiy pedagogika" o'quv qo'llanma 2011 y.
3. Abdullayeva Shaxzoda Abdullayevna, Askarov Abror Davlatmirzayevich "Umumiy pedagogika" o'quv qo'llanma 2019 y.